

Herstel voor mensen met mentale aandoeningen en hun families

AANVRAAG 2026-2027

DOEL:

- Behandeling, betere levensomstandigheden en herstel van waardigheid voor mensen die lijden aan epilepsie, psychosen of andere psychische aandoeningen.
- Betere levensomstandigheden voor gezinnen die door de zorg voor een ziek familielid ernstig verarmd en gemarginaliseerd zijn.

DOELGROEP:

Ruim 160 patiënten en hun families in de regio Mongo, centraal Tsjaad. Twee-derde van hen zijn vrouwen. Een deel zijn kinderen en jongeren die aan epilepsie lijden en die zonder medicijnen niet naar school kunnen.

UITVOERDER: Association pour l'Appui Psycho-Sociale l'espoir du Guera.

(Het project dat in 2022 begon als off-shoot van de *Mission Contre la Lèpre* heeft in 2025 rechtsstatus gekregen als Association.)

TOTALE KOSTEN: 13.034 €

Rachida leefde 12 jaar geketend. Haar zus verzorgde haar zo goed als het ging. Dankzij medicijnen zijn ze nu beiden bevrijd en dolgelukkig.

ACHTERGROND

Leven met psychische aandoeningen in Tsjaad

Tsjaad is een van de allerarmste landen in de Sahel. Mongo is de hoofdstad van de provincie Guéra, in het hart van Tsjaad.

Mensen die lijden aan mentale of psychische aandoeningen boezemen in Tsjaad nog angst en schaamte in, of het nu gaat om psychoses, epilepsie, cerebrale parese of andere stoornissen. In het beste geval denkt de omgeving (en de patiënt zelf) dat zulke aandoeningen het gevolg zijn van een straf voor de familie, van God of lokale goden voor een overtreding die misschien al generaties eerder plaats vond. In het ergste geval, maar dat is vaak, geloven mensen dat een patiënt door de duivel bezeten is. Beide ideeën hebben vergaande gevolgen voor de patiënt en voor zijn of haar familie.

Want voor zulke problemen zoekt men op de eerste plaats hulp bij *marabouts* of *shadaara*, traditionele genezers die onderdelen van de islamitische traditie of een lokale religie gebruiken om te proberen de patiënt te verlossen van een vloek of van de duivel. Het leidt zelden tot verbetering voor de patiënt, maar zulke genezers vragen wel enorme bedragen, jaar in jaar uit. Families met een psychische patiënt raken op den duur al hun geld kwijt. Soms verkopen ze hun huis en hun landbouwgrond. Ze raken hun bron van inkomsten kwijt en komen in zo'n onbeschrijflijke armoede terecht dat ze om twee redenen – de patiënt en die armoede – buiten de gemeenschap komen te staan.

Intussen worden patiënten door hun families zo veel mogelijk verstopt voor de buitenwereld. Patiënten die onrustig zijn, die schreeuwen of door weghollen proberen aan hun angst te ontkomen, maken anderen bang. Daarom ziet de familie zich vaak gedwongen om hen vast te binden, maanden, jaren achter elkaar. Familieleden durven hen soms ook niet goed te verzorgen. Ze zijn daardoor vuil, slecht gevoed en meer dan eenzaam.

Epilepsie treft relatief veel kinderen. Dat is niet alleen voor henzelf uitputtend, het is ook voor de omgeving beangstigend. Kinderen die een paar aanvallen per jaar hebben worden daarom van school gehaald. Adolescenten kunnen niet naar vervolgonderwijs als ze daarvoor weg moeten uit het ouderlijk huis en niet kunnen rekenen op de juiste zorg bij een aanval.

Maar hulp werkt!

Veel van dit lijden kan met moderne medicijnen verlicht worden, bedachten de initiatiefnemers van dit project, Botol Adoum (gediplomeerd sociaal werker) en Abel Oumar (boekhouder) in 2021. Epilepsie is goed te behandelen met Fenobarbital. Zelfs psychosen zijn te behandelen, met Haldol. De diagnose en behandeling – door een arts in het ziekenhuis van Mongo - zijn niet zo precies als in Nederland, maar alles is beter dan de ellende waarin patiënten zonder leven. Met medicijnen zijn ze in staat om eenvoudige activiteiten te ondernemen, om wat eigen inkomen te verwerven en hun bestaan meer inhoud te geven.

Het probleem was dat mensen de weg naar de moderne gezondheidszorg niet vinden. En als een patiënt na omwegen bij het ziekenhuis komt en medicijnen krijgt, dan vergeet men vaak om ze in te nemen, of een ander familielid neemt eens een pil, in de hoop er sterker van te worden, of de pillen raken kwijt of worden verkocht.

Daarom is Botol in 2022 begonnen patiënten te begeleiden naar het ziekenhuis en ze vervolgens regelmatig thuis op te zoeken, om te horen of de medicijnen op tijd worden ingenomen, hoe de patiënt er op reageert en welke hulp geboden kan worden om de patiënt en de familie te helpen om de medicijnen zelf te betalen.

Bereikt sinds 2022:

- **31** patiënten die lijden aan psychosen (het merendeel vrouwen) zijn bevrijd van de touwen of ijzeren kettingen waarmee ze al jaren waren vastgebonden. Ze eten en praten weer en kunnen weer meedoen in huis. De families krijgen weer meer aanloop van burens.
- **18** mensen die lijden aan epilepsie hebben al maanden geen aanvallen gehad.
- In totaal worden nu **160** mensen gevolgd, in Mongo en daarbuiten.
- **33** zeer verarmde familieleden van patiënten ontvingen een bedrag om (meestal opnieuw) een handeltje op te zetten. Dat is geen krediet maar een gift – ze hoeven niet terug te betalen, maar ze sparen maandelijks een bedrag in een kas van het projectbureau. Van het gespaarde geld betalen ze het medicijn voor hun familielid. Met dat spaarsysteem kunnen ze doorgaan zolang ze willen.
- Steeds meer mensen in en om Mongo zien de effecten van moderne medicijnen bij patiënten in hun omgeving die lijden aan mentale aandoeningen en epilepsie. **Het lijkt erop dat het stigma van zulke ziekten al iets afneemt.**
- In de eerste week van 2026 heeft de *Association* een stuk grond kunnen kopen voor de bouw van een Centrum voor dagopvang. Het perceel ligt in een rustige maar goed bereikbare wijk net iets buiten het centrum van de stad.

ACTIVITEITENPLAN 2026-27

Medische hulp aan patiënten

- Opsporen van patiënten thuis. Families overtuigen om medische hulp te zoeken.
- Bijwonen van consultaties in het ziekenhuis. (2 ochtenden per week). De sociaal werker hoort dan welke medicatie de arts voorschrijft, en hoe (vaak) die moet worden ingenomen.
- Thuisbezoeken aan ongeveer 45 patiënten.
- Ongeveer 120 andere patiënten volgen per telefoon (minstens 1/maand).

Dagopvang

- Ongeveer 15 patiënten kunnen dagelijks in het Centrum bijeenkomen en begeleid worden bijvoorbeeld bij het vlechten van waaiers of matten, doppen van pinda's, naaiwerk, zang.

Bijstand voor de armste families

- Materiële hulp. De gewoonte van families van patiënten om vreemden uit schaamte buiten de deur te houden is sterk. Daarom is het nuttig om bij de eerste kennismaking kleine giften te kunnen aanbieden waarmee in basisbehoeften wordt voorzien, zoals een mat om op te zitten, een emmer, riet voor dakreparaties; of gierst, bonen.
- Hulp aan verarmde familieleden bij de keuze en opzet van inkomsten verwervende activiteiten.
- Financiële hulp (eenmalig) voor investering in een inkomen genererende activiteit. Begeleiding bij het sparen van een maandelijks bedrag waaruit ontvangers de medicijnen voor hun familielid kunnen betalen.
- Praktische en financiële hulp bij de inschrijving voor school voor kinderen van patiënten.

Voorlichting

- Voorlichting over de medische en behandelbare aspecten van psychische aandoeningen: twee maal op het openbare Lyceum, twee maal via de lokale radio RCM.
- Toernee langs tien dorpen in de omgeving.

Inrichting van een centrum voor dagopvang

(De bouw van drie kamers, een magazijn, twee wc's, grote binnenplaats valt buiten deze aanvraag)

BEGELEIDING EN FOLLOW-UP

De Nederlandse Geeske Zijp, die al ruim 30 jaar in Tsjaad woont, heeft het project in de eerste vier jaar begeleid. Ze is nu lid-adviseur van de Association d'Appui à la Santé Mentale en houdt ook toezicht op de financiële verslaglegging. De voorzitter van *Denkend aan Tsjaad* is sinds de start in 2022 betrokken bij het werk van Botol en Abel. Ze bezoekt het project jaarlijks, controleert de boekhouding en de verslagen van patiëntbezoeken (beide zijn opvallend goed, beter dan de gemiddelde projectboekhouding in Tsjaad), ze bezoekt patiënten en overlegt met Botol, Abel en de voorzitter van de Association over de haalbaarheid van toekomstplannen.

VRIJWILLIGERS

De leden van het bestuur van de *Association d'Appui à la Santé Mentale* zijn vrijwilligers. Ze krijgen geen vergoeding voor hun werk (adviseren; goedkeuren van beleidsplan, rapportage; onderhouden van relaties met lokale partners en autoriteiten).

Patiënten voor wie de familieleden bang zijn, worden af en toe gewassen door betrokken jonge mannen. Botol en Abel zoeken voortdurend hulp van vrouwen die het aandurven om zieke vrouwen te helpen met hun persoonlijke hygiëne. (Zulke vrijwilligers haken meestal na een paar maanden weer af.) Het salaris van Botol Adoum (salaris a) is gelijk aan het minimum salaris dat in Tsjaad officieel betaald moet worden.

In Nederland zijn vier vrijwilligers betrokken, de drie bestuursleden van Denkend aan Tsjaad (een van hen besteedt ongeveer 200 uur per jaar aan de fondsenwerving en monitoring voor *dit* project) en een familielid van een man die hier aan psychosen lijdt en in een tehuis van Anton Constandse wordt verzorgd.

Abel met moeder van een patiënte. Familieleden hebben de vrouwen in de steek gelaten.

BEGROTING 2026-2027	Fcfa x 1000	€	
Medische hulp aan patiënten			
(deel) medicijnkosten 25 patiënten	400	610	
Bijstand voor armste families			
matten, emmers etc als binnenkome	300	457	
voedingsmiddelen	200	305	
krediet inkomsten gen activit.	900	1.372	
schoolgeld, schriften etc 6 kinderen	<u>75</u>	<u>114</u>	
subtotaal	1.875		2.858
Dagopvang			
thee, suiker etc	300	457	
2 naaimachines, stoffen	250	381	
riet	40	61	
zeep	<u>20</u>	<u>30</u>	
subtotaal	610		929
Voorlichting			
radiopraatjes 2 x 30.000	60	91	
Inrichting dagopvang			
1 zonnepaneel	300	457	
4 matten	30	46	
6 houten bankjes	72	110	
10 stoelen (plastic)	80	122	
3 tafels	75	114	
3 kasten	240	366	
3 hangsloten	7,5	12	
6 wasteilen	18	27	
6 waterpotten	<u>15</u>	<u>23</u>	
subtotaal	837.500		1.277
Functioneringskosten			
papier	60	91	
benzine 25.000/maand	300	457	
telefoonkosten 2 ps à 7.000/mnd	168	256	
evaluatie (eis overheid)	<u>200</u>	<u>305</u>	
subtotaal	728		1.109
Personeel			
soc. werker a 130.000/mnd x 12	1.560	2.378	
soc. werker b 40.000/mnd x 12	480	732	
admin medew 110.000/mnd x 12	1.320	2.012	
nachtwaker dagopvang 60.000/mnd	720	1.098	
premie arts ziekenhuis	<u>360</u>	<u>549</u>	
subtotaal	4.440		6.769
TOTAAL	8.550.500 Fcfa		13.034 €

Mongo, december 2025. Dit is de situatie waarin veel mensen die lijden aan psychosen vaak jarenlang worden vastgehouden. Deze man is geboeid met een ijzeren ketting om zijn enkels. Zijn uitwerpselen worden af en toe weg geschept.

